

XAVIER VALLS, PINTOR

Text: LLUÍS BONADA / Fotos: JORDI PLAY

"Què no fa el prestigi d'una galeria!"

Xavier Valls exposa a Barcelona després d'una absència de quaranta anys. Ho fa a la Sala Artur Ramon. L'artista va viure, il·lusionat, la Barcelona republicana, i es va formar durant la guerra. Se n'anà a París el 1949, i viu i pinta al costat del Sena.

El pintor Xavier Valls, ciutadà parisenc des del 1949, nascut al barri d'Horta de Barcelona l'any 1923, on mai no ha deixat d'estiuejar, exposa obra nova, i de les darreres dècades, a la Sala d'Art Artur Ramon del carrer de la Palla. La seva exposició anterior, en una galeria privada dels Països Catalans, data del 1977, i es va fer a Mallorca. Pintor singular, independent, ha modernitzat la pintura figurativa d'esperit impressionista amb les aportacions del cubisme i de l'art abstracte en general.

—La cronologia de la vostra vida indica que el curs 1937-38 estudiéu a l'Escola Massana d'Arts i Oficis, en plena guerra. El curs va fer-se amb normalitat?

—Gairebé. Hi anava cada tarda. Molts dies havíem d'apagar els llums pels bombardeigs. I molt sovint em trobava al carrer de Pelai a quarts de nou amb el pare i pujàvem plegats, a peu, a Horta, perquè no hi havia electricitat i el tramvia no funcionava.

—Quant hi trigàveu, a arribar a Horta a peu?

—Una hora i mitja. Passeig de Sant Joan, Camp de l'Arpa, passeig de Maragall i Horta. No era tot urbanitzat. Al passeig de Maragall hi havia moltes masies i camps. La ciutat s'acabava a l'altura del 2 de Maig, arribant al passeig de Maragall amb Pare Claret. Podíem veure de lluny les fàbriques de Sant Andreu. Però amb tramvia, el trajecte també era llarg: una hora. Pujava a poc a poc.

—Què feia el vostre pare, durant la guerra?

—El meu pare, Magí Valls i Martí, havia perdut la feina. Era redactor del diari *El Matí*, que havia fundat ell mateix amb Josep Maria Capdevila i Josep Maria Junoy. El dirigia el menorquí Ruiz Manent, un home que valia molt. Durant la guerra va ser confiscat i tancat perquè era catòlic. Era un diari catalanista, republicà i catòlic, i un gran diari. El pobre home es va haver de guanyar la vida escrivint textos més aviat literaris al *Patufet* i *L'Estel*, i donant classes i fent passar exàmens. Ho podia fer perquè tenia la llicenciatura de filosofia i lletres. De jove havia estat a la banca de la família, la Magí Valls, fundada pel meu besavi, que va tancar cap el 30, 31, però no tenia vocació de banquer. Escrivia al *D'ací d'allà*.

—I essent catòlic, no va ser perseguit, durant la guerra?

—Havia fet classes de franc a la casa de la vila d'Horta i, més que cristià, era republicà de cap a peus. Va ser dels primers a fer-se d'Unió Democràtica, amb Carrasco i Formiguera. En esclatar la revolució, el comitè d'Horta, gent bàsicament d'Estat Català, li va dir que estigués tranquil, que si l'anaven a buscar els eixelebrats de la CNT-FAI, que els avisés.

—Com era l'Escola Massana del temps de la República?

—Extraordinària. No era com ara. Era una autèntica escola d'arts i oficis, copiada de la de Ginebra. Era una escola dedicada als oficis. Hi havia repusat, retaule, vidre, esmalt, etcètera. Jo hi vaig fer el primer preparatori, en què t'ensenyaven una mica de tot, i vaig triar el retaule. De professors, hi havia

"Durant la guerra civil, amb catorze anys, vaig estudiar arts i oficis a l'Escola Massana, i sovint, quan la ciutat es quedava sense electricitat, amb el meu pare tornàvem a peu a casa, al barri d'Horta."

gent extraordinària com l'escultor Charles Collet, instal·lat a Barcelona el 23, que va ser el meu mestre, en el fons. Arran dels bombardeigs, va anar-se'n al seu país, Suïssa, però després de la guerra va tornar al seu taller d'Horta i va dir al pare que anés a casa seva, a dibuixar i pintar. Acabada la guerra, el pare ens va dir a tots els cinc germans que ens espavilèssim, i no vaig poder continuar a la Massana. Va ser perseguit per catalanista (allò que feia més ràbia a Franco eren els catalanistes cristians), li van prendre el carnet de periodista i va haver de dedicar-se a fer traduccions i classes. Després vaig anar a treballar, de tarda, amb el joier Ramon Sunyer. I acceptava feines d'encàrrec d'arquitectes.

—*El record que teniu de l'Horta de la vostra infantesa és gaire marcada per la guerra?*

—Poc. Amb tretze, catorze i quinze anys, ho passàvem molt bé jugant pel bosc, que era allà mateix. Era una Horta molt bucòlica. Hi havia vinya. L'àvia s'havia comprat una casa per anar-hi el setembre, per la verema.

—*Cap bombardeig, a Horta?*

—Només un. No va fer mal, només espant i vidres trencats. Les bombes van caure al carrer i als camps. Van venir els avions perquè un animal d'Horta, que s'havia passat a Sant Sebastià deixant-s'hi la família, els va dir, i era veritat, que l'església era un dipòsit de benzina dels avions. Però no van encertar-la. Sort, perquè nosaltres vivíem a tocar, al carrer de la Rectoria.

—*Recordeu cap més fet violent?*

—Recordaré sempre amb espant un dia que jugàvem a la carretera que anava dels Penitents a Horta, el juliol o l'agost del 36. Jugàvem sota uns ametllers. Vam veure que uns cotxes s'aturaven. Van baixar-ne uns homes amb mocadors al

cap, com si anessin de pirates, i gorres negres i vermelles. Gent de la FAI i la CNT. Van fer-ne baixar un matrimoni, els van dir 'pugeu muntanya amunt' i davant nostre els van matar, per l'esquena. Els cotxes se'n van anar i poc després va venir el comitè d'Horta. El matrimoni no era d'Horta. Recordo els forats, petits com estelles, al clatell de l'home, que jeia de bocaterrosa. En aquella època, la gent anava molt afaitada de clatell. Sovint s'ha confòs amb l'Arrebassada, però en aquesta carretera dels Penitents a Horta, estreta, amb plàtans, molt bonica, que passava per les Heures, el Laberint, Can Barret i Can Cortada, avui la Vall d'Hebron, també s'hi matà gent. Després s'ha dit que els assassins eren incontrolats. No és veritat.

—*També us en recordeu, de la proclamació de la República? Només teníeu set anys.*

—Molt bé. Tota la família vam baixar a la plaça de

Sant Jaume. A mi, que era el petit, em van posar una bandera republicana en banda. El pare, en veure Companys, ens va dir, aquest és un ximplet. El 1917 va haver-hi el que se'n va dir la Setmana Còmica. El meu pare era a Sabadell i va veure Companys cremant les banderes catalanes. Companys era un advocat laboral, defensava unes altres coses i, per ell, l'autèntica bandera era la roja. La catalana, la veia de la burgesia i de la Lliga, gent que detestava. Després, el meu pare no li va perdonar, a Franco, la mort de Companys. No li va perdonar res, però sobretot això, no. Per ximplet que fos, deia, no s'hi valia. Si més no, ha mort dignament, deia. El pare era molt republicà. Ens feia recitar a casa versos contra els Borbons i Felip V.

—*Versos que encara ara podríeu recitar?*

—Sí. 'Felip V rebuig de França, / empeltat de castellà, / mentre hi hagi a Catalunya / un sol pit de català, / tots els teus i com tu penses, / ni un tan sols n'ha de quedar'. Fora de de l'època, queda molt fort.

—*Teniu molt bona memòria.*

—El fet de ser l'últim dels germans i, per tant, fill de pares grans, fa que tinguis una memòria d'aquelles coses molt més viva. El pare sempre deia que la millor universitat és la sobretaula. Hi aprens moltes coses d'orella. Com que era el més petit, el pare i els amics del pare eren grans, i per això sé coses molt reculades, de la Guerra de Cuba o dels temps de *La Campana de Gràcia*. El diumenge, volia que ens quedéssim a fer sobretaula amb els convidats.

—*El 1949, amb una beca de l'Institut Francès, aneu a París i us hi quedeu. Quan la vàreu demanar pensàveu quedar-vos-hi?*

—Sí. Era molt difícil d'obtenir passaport i amb la beca, el vaig aconseguir. Érem molts, els qui te-

niem ganes d'anar-nos-en del país, i el director de l'Institut Francès, Pierre Desfontaines, va dividir una beca d'un any en dotze beques de viatge.

—*I ja teníeu la vocació de pintor ben clara?*

—Sí. Si no, no hauria aguantat les privacions dels primers anys.

—*Quina vida hi fèieu, aquests primers anys?*

—Els primers mesos vaig viure a la Casa d'Espanya de la ciutat universitària, quan encara en Franco no hi havia enviat director. Encara hi era viu l'esperit republicà, amb banderes republicanes. Hi havia fills de l'Aguirre, el president basc. Quan Franco va enviar-hi el primer director, Maravall, van posar la bandera espanyola al balcó i molts ens en vàrem anar. Vaig anar a vint-i-cinc quilòmetres de París, però ben aviat vaig llogar una *chambre de bonne* a Montparnasse, fins que el 51 vaig trobar el que és el meu taller, davant el Sena. Per guanyar-me la vida,

"Quan finalment, el 1963, amb catorze anys de viure a París, vaig exposar en una galeria de prestigi, Henriette Gomès, molta gent em va començar a saludar i felicitar. Què no fa el prestigi d'una galeria d'art!"

treballava en una casa de vitralls.

—Hi vàreu conèixer Fernand Léger?

—Sí. Es va presentar amb unes maquetes petites per a uns vitralls i jo les vaig ampliar. Quan va venir el poeta Pierre Reverdy, gran amic de Picasso, de Miró, de tots, amb el qual vaig establir una gran amistat, va dir a Léger si no tenia vergonya de fer una maqueta tan petita i fer-la engrandir d'una forma mecànica. Li va donar la raó. Va agafar un pot de pintura negra i va canviar moltes coses, innovant, donant-hi una vivor que no tenia. És una cosa bonica: el pintor va escoltar el poeta.

—Parleu-nos de la vida social.

—De nit, naturalment, vida de cafè, i, a partir de les dotze, quan tanquen, a casa d'algú. De primer, a Montparnasse. A partir del 50, el barri em dequeia una mica. Hi anaven els pintors grans, no les grans figures, i em va atreure més Saint-Germain-des-Prés, que passava el seu moment culminant. Anava a la tertúlia del cafè Mabillon, que pre-

sidia el poeta Rafael Laso de la Vega i cada nit, abans i després de sopar, ens trobàvem al voltant seu pintors i escriptors com Quirós, pintor santanderí, Tristan Tzara, Jordi Mercader, Francisco Borés i el matrimoni Zervos, que feien la revista *Cahiers d'art*.

—Vàreu integrar-vos en cap colla de pintors?

—Sí. De seguida, dels pintors més o menys exiliats, com l'asturià Luis Fernández, fins a Clavé, Grau Sala, Apel·les Fenosa...

—Però la vostra biografia indica que vàreu trigar molt a fer-hi la primera exposició.

—Sí. Va ser un procés molt llarg. A mi, no m'interessava entrar a qualsevol galeria, deixant a part les col·lectives. Preferia viure del miracle de vendre algun quadre a un particular. I molts anys vaig viure del miracle. La vídua Gargallo, una francesa que parlava el català com nosaltres, i la seva filla, amb casa a Pa-

—Gabriel Ferrater us va demanar dibuixos per il·lustrar la revista literària 'Laye'.

—Va pujar a Horta a veure'm, amb José M. de Martín. Eren universitaris i Ferrater ja s'interessava per la pintura, a més de la literatura. No m'hauria imaginat mai que acabés alcohòlic i se suïcidés. Era un noi de província. Vestia com un noi de província. No podien veure en Franco, però això del català, d'escriure en català, no hi pensaven, llavors. Després, es van convertir tots.

Per això vaig trigar tant a exposar en una galeria que tingués Miró, Balthus i Ernst. Llavors molta gent em va començar a saludar i felicitar pel que feia. Què no fa el prestigi d'una galeria d'art!

—I els museus, van començar a comprar-vos obra. Però a Barcelona, hi exposeu abans, del 53 al 59, a la Vayreda, i fins ara, mai més, deixant a part la retrospectiva del Museu d'Art Modern del 85.

—Els Maragall ja no ens volien. Volien els pintors de la Parés, tot i que era abans que els meus amics fessin gargots i coses estranyes. Molt més tard, es van interessar molt per mi, però no vaig voler servir de bandera contra l'art abstracte. No volia entrar en cap guerra. L'originalitat és l'emoció que sents mirant una tela, sigui figurativa o abstracta. En el fons, m'he entès sempre millor amb els pintors no figuratius que amb els figuratius que se'n van al mig del bosc a pintar un quadre.

rís, tenien moltes relacions i em van fer conèixer moltíssima gent. Un català il·lustre que rebia el *tout Paris* era Maurici Torra-Balari, molt amic dels artistes, i a casa seva en vaig conèixer molts.

—Quines circumstàncies van fer possible la primera exposició individual, l'any 63?

—Gràcies a uns bons amics, vaig anar a veure el marxant de Picasso, Kahnweiler. Ja era gran i no volia més gent, però en veure la meua obra em va dir que qui s'hi interessaria seria la galeria que representava el pintor Balthus, l'Henriette Gomès. I ja sempre més vaig pintar per a ells. Aquell final dels 50 hi havia una mena de xarmpió, una guerra entre la pintura abstracta i la figurativa, i tots els qui no feien abstracte eren *pompier*s i desgraciats, i això feia que les galeries d'art figuratives fossin *pompier*s i dolentes. Tots els meus amics, de Ràfols-Casamada a Guinovart, es passaven a l'art abstracte. Jo vaig fer un altre camí. Vaig arribar a fer coses molt senzilles, però mai abstractes, tot i que era influït per l'art abstracte.

